

SUAUGUSIŲJŲ ALKOHOLIO VARTOJIMO SĄSAJOS SU TRAUMATIZMU IR PSICHOSOCIALINE APLINKA

Agnė Vaštakaitė¹, Laura Nedzinskienė², Ugnė Utkutė³

¹ Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė

² Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Biomedicinos instituto Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedra

³ Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas

SANTRAUKA

Tikslas – nustatyti alkoholio vartojimo paplitimą, sąsajas tarp alkoholio vartojimo ir traumatizmo bei psichosocialinės aplinkos.

Tyrimo medžiaga ir metodai. Anoniminė savanoriška apklausa buvo vykdyta 2023 metų lapkričio–gruodžio mėnesiais ir 2024 metų sausio–kovo mėnesiais. Tirti vyresni nei 20 metų asmenys. Apklausoje dalyvavo 290 tiriamųjų: 195 moterys ir 95 vyrai. Apklausa parengta naudojant *Google Forms* programinę įrangą. Klausymą sudarė 40 klausimų. Anketos duomenys buvo analizuojami naudojant *Microsoft Excel 16.0* ir *IBM SPSS Statistics 29.0.2.0* programas.

Rezultatai. Nustatyta, kad 99,3 proc. tiriamųjų per pastaruosius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholį. Daugiau nei 6 standartinius alkoholio vienetus vieno vartojimo metu dažniau suvartojo vyrai, vieniši asmenys ir 20–29 metų amžiaus grupės respondentai. Respondentai dažniausiai nurodė vartojantys alkoholį socializacijos, atsipalaidavimo, degustacijos tikslais bei švenčių metu. Apie trečdalis tiriamųjų nurodė, kad būdami paveikti alkoholio patyrė įvairių traumų. Didesnė sužalojimų tikimybė buvo nustatyta vyrams, 20–29 metų amžiaus asmenims bei tiems, kurie vieno vartojimo metu suvartojo daugiau nei 6 standartinius alkoholio vienetus. Taip pat trečdalis respondentų teigė, kad alkoholio vartojimas turėjo neigiamos įtakos jų santykiams su artimaisiais, draugais, partneriu ar vaikais. Didesnis alkoholio vartojimas buvo susijęs tiek su neigiamais santykių su artimaisiais pokyčiais, tiek su didesne sužalojimų rizika.

Išvados. Alkoholio vartojimas suaugusiųjų populiacijoje yra labai paplitęs, o didesni vieno vartojimo metu suvartojamo alkoholio kiekiai dažniau nustatomi tarp vyrų, vienišų ir jaunų suaugusiųjų. Rizikingas alkoholio vartojimas yra susijęs su didesne traumų rizika ir neigiamu poveikiu santykiams su artimaisiais. Šie rezultatai pabrėžia prevencinių priemonių svarbą, siekiant mažinti su alkoholio vartojimu susijusias traumas ir psichosocialines pasekmes.

Reikšminiai žodžiai: alkoholio vartojimas, rizikingas alkoholio vartojimas, traumatizmas, psichosocialinė aplinka, sužalojimai, tarpasmeniniai santykiai.

ĮVADAS

Alkoholio vartojimas išlieka viena reikšmingiausių visuomenės sveikatos problemų pasaulyje ir yra siejamas su padidėjusia traumų, smurto, psichikos sveikatos sutrikimų bei kitų neigiamų sveikatos padarinių rizika suaugusiųjų populiacijoje [1]. Naujausi epidemiologiniai tyrimai pabrėžia, kad alkoholis išlieka vienu svarbiausių išvenigiamų rizikos veiksnių, lemiančių sužalojimus ir ankstyvą mirtinumą [2].

Pastarųjų metų moksliniai duomenys rodo, jog alkoholio

vartojimo modelius reikšmingai veikia psichosocialiniai veiksniai. 2025 m. publikuotoje apžvalgoje nustatyta, kad stresas, socialinės normos, socialinė parama ir socio-ekonominis kontekstas yra glaudžiai susiję su rizikingu alkoholio vartojimu bei didesne alkoholio sukeltų žalų

Adresas susirašinėti: Laura Nedzinskienė
Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas
M. K. Čiurlionio g. 21/27, 03101 Vilnius
El. p. laura.nedzinskiene@mf.vu.lt

tikimybe [3]. Šie veiksniai padeda paaiškinti, kodėl tam tikros populiacijos grupės yra labiau pažeidžiamos tiek intensyvesnio alkoholio vartojimo, tiek su juo susijusių traumų atžvilgiu.

Literatūroje taip pat pabrėžiama, kad alkoholio vartojimas yra glaudžiai susijęs su traumatizmu. Klinikiniai ir visuomenės sveikatos tyrimai rodo, kad alkoholio vartojimas didina įvairių sužalojimų riziką, įskaitant kritimus, sumušimus, lūžius ir kitus sužalojimus, ypač tarp jaunų suaugusiųjų ir vyrų [2]. Be to, traumų patirtis dažnai siejama su ilgalaikėmis psichosocialinėmis pasekmėmis, tokiomis kaip emocinis stresas ar santykių problemos [4]. Lietuvoje alkoholio vartojimas išlieka plačiai paplitęs, o su juo susijęs traumatizmas ir psichosocialinės problemos tebėra aktualios visuomenės sveikatos ir prevencijos srityse. Todėl svarbu vertinti ne tik alkoholio var-

tojimo paplitimą, bet ir jo sąsajas su traumatizmu bei psichosocialine aplinka suaugusiųjų populiacijoje.

TYRIMO MEDŽIAGA IR METODAI

Anoniminė apklausa buvo vykdyta 2023 m. lapkričio–gruodžio ir 2024 m. sausio–kovo mėnesiais, naudojant *Google Forms* platformą. Tyrimui naudotas struktūruotas 40 klausimų klausimynas, į kurį buvo įtraukti sociodemografiniai veiksniai, standartizuoti alkoholio vartojimo testai bei vertinta įvairių traumų patirtis.

Klausimyną sudarė keturios pagrindinės dalys: sociodemografiniai duomenys (lytis, amžius, gyvenamoji vieta, išsilavinimas, užimtumas, šeiminė padėtis), alkoholio vartojimo įpročiai (vartojimo dažnis, kiekiai, vartojimo priežastys), psichosocialinės aplinkos veiksniai (aplinkinių požiūris, emocinė savijauta, tarpasmeniniai santykiai,

1 lentelė. Tiriamųjų sociodemografinės charakteristikos (n = 290)

Rodiklis	n	Proc.
Lytis		
Moterys	195	67,2
Vyrai	95	32,8
Amžiaus grupės		
20–29 m.	157	54,1
30–39 m.	48	16,6
40–49 m.	60	20,7
≥50 m.	25	8,6
Išsilavinimas		
Vidurinis	18	6,2
Aukštasis neuniversitetinis	30	10,3
Aukštasis universitetinis	56	19,3
Studijuoja universitete	176	60,7
Gyvenamoji vieta		
Miestas	265	91,4
Miestelis / kaimas	25	8,6
Užimtumas		
Dirba	198	68,3
Kita	92	31,7
Šeiminė padėtis		
Vieniši	91	31,4
Partneriai	78	26,9
Susituokę	107	36,9
Kita	14	4,8

socialinis palaikymas) bei su alkoholio vartojimu susijęs traumatizmas (patirtos traumos, smurtas, apsilankymai skubiosios pagalbos skyriuje).

Standartinis alkoholio vienetas (SAV) šiame tyrime buvo apibrėžiamas kaip 10 g gryno alkoholio. Tai atitinka maždaug 250 ml 5 proc. stiprumo alaus, 100 ml 12 proc. stiprumo vyno arba 30 ml 40 proc. stiprumo stipriųjų alkoholinių gėrimų. Rizikingu alkoholio vartojimu buvo laikomas daugiau nei 6 standartinių alkoholio vienetų suvartojimas vieno vartojimo metu.

Anketos duomenys buvo analizuojami naudojant *Microsoft Excel 16.0* ir *IBM SPSS Statistics 29.0.2.0* programas. Taikyti aprašomosios statistikos metodai, skaičiuojant dažnius, vidurkius ir standartinį nuokrypį. Duomenų pasiskirstymui atskirose grupėse vertinti naudotos kryžminės lentelės ir χ^2 testas. Statistinių hipotezių reikšmingumui nustatyti taikytas $p < 0,05$ reikšmingumo lygmuo. Ryšiams tarp kintamųjų įvertinti naudotas Spirmeno (angl. *Spearman*) koreliacijos koeficientas.

Tyrime dalyvavo 290 respondentų, iš kurių 195 (67,2 proc.) buvo moterys ir 95 (32,8 proc.) vyrai. Respondentų sociodemografinės charakteristikos pateikiamos 1 lentelėje.

Respondentų amžiaus vidurkis siekė $33,1 \pm 11,3$ metų. Daugiausia (54,1 proc.) tiriamųjų priklausė 20–29 metų amžiaus grupei. Per pastaruosius 12 mėnesių alkoholių buvo vartoję 99,3 proc. tiriamųjų. Dažniausiai vieno vartojimo metu buvo suvartojami 3–4 SAV (29,7 proc.),

o daugiau nei 6 SAV suvartojo 26,9 proc. respondentų. Rizikingas (>6 standartiniai alkoholio vienetai vieno vartojimo metu) alkoholio vartojimas buvo analizuotas pagal lytį, amžiaus grupes ir šeiminingą padėtį (2–4 lentelės). Rizikingas (>6 SAV) alkoholio vartojimas statistiškai reikšmingai dažniau nustatytas vyrams, vienišiams asmenims ir 20–29 metų amžiaus grupėje ($p < 0,05$). Alkoholio vartojimo dažnis dažniausiai siekė 2–4 kartus per mėnesį. Nustatytas statistiškai reikšmingas vidutinio stiprumo ryšys tarp alkoholio vartojimo dažnio per pastaruosius 12 mėnesių ir didesnio alkoholio kiekio suvartojimo per pastarąsias 30 dienų ($r = 0,513$; $p < 0,001$).

Trečdalis (30,3 proc.) respondentų nurodė, kad būdami paveikti alkoholio buvo susipykę su artimaisiais, o 37,8 proc. teigė, kad alkoholio vartojimas turėjo neigiamos įtakos jų santykiams. Neigiama įtaka santykiams statistiškai reikšmingai dažniau nustatyta tarp asmenų, vartojusių daugiau nei 6 SAV vieno vartojimo metu ($p < 0,05$). Dauguma (91,0 proc.) respondentų nurodė turintys artimoje aplinkoje juos palaikančių asmenų.

Trečdalis (33,4 proc.) tiriamųjų patyrė sužalojimų būdami paveikti alkoholio. Dažniausiai pasitaikę sužalojimai buvo hematomos ir nubrozdinimai. Sužalojimai statistiškai reikšmingai dažniau nustatyti tarp 20–29 metų amžiaus grupės asmenų, vienišų asmenų ir tarp respondentų, vartojusių daugiau nei 6 SAV vieno vartojimo metu ($p < 0,001$).

2 lentelė. Rizikingas (>6 SAV) alkoholio vartojimas pagal lytį

Lytis	>6 SAV, n (proc.)	p reikšmė
Moterys	36 (18,5)	
Vyrai	42 (44,2)	<0,001

3 lentelė. Rizikingas (>6 SAV) alkoholio vartojimas pagal amžiaus grupes

Amžiaus grupė	>6 SAV, n (proc.)	p reikšmė
20–29 m.	55 (35)	
≥30 m.	23 (17,3)	<0,001

4 lentelė. Rizikingas (>6 SAV) alkoholio vartojimas pagal šeiminingą padėtį

Šeimininga padėtis	>6 SAV, n (proc.)	p reikšmė
Vieniši	34 (37,4)	
Partneriai / susituokę	44 (23,8)	0,02

REZULTATŲ APTARIMAS

Gauti duomenys rodo, kad alkoholio dažnai pradedama vartoti ankstyvame amžiuje, o didelė dalis respondentų pirmą kartą alkoholio vartojo paauglystėje. Ankstyva alkoholio vartojimo pradžia literatūroje siejama su didesne rizika vėliau formuotis intensyvesniems ir žalingesniems alkoholio vartojimo modeliams [5, 6]. Tai leidžia manyti, kad ankstyvas alkoholio vartojimas nėra atsitiktinis reiškinys, jis gali tapti nuoseklaus rizikingo elgesio dalimi vėlesniais gyvenimo etapais.

Rizikingas alkoholio vartojimas, apibrėžiamas kaip daugiau nei 6 standartinių alkoholio vienetų suvartojimas vieno vartojimo metu, buvo dažnesnis tarp vyrų, vienišų asmenų ir 20–29 metų amžiaus respondentų. Panašios tendencijos aprašomos ir kituose tyrimuose, kuriuose pabrėžiama, kad jauni suaugusieji, ypač vyrai, sudaro pagrindinę sunkios epizodinės alkoholio vartojimo rizikos grupę [7]. Šeiminė padėtis taip pat gali turėti reikšmės alkoholio vartojimo įpročiams – stabilūs socialiniai ryšiai literatūroje įvardijami kaip galimas apsauginis veiksnys [8].

Analizuojant šiame tyrime pateiktas alkoholio vartojimo priežastis nustatyta, kad dažniausiai alkoholis vartojamas socialiniais tikslais, siekiant atsipalaiduoti ir švenčių metu. Tokios priežastys atitinka kitų autorių pateikiamus duomenis, jog socialiniai ir emociniai lūkesčiai yra vieni svarbiausių alkoholio vartojimo veiksnių paauglystėje ir jauno suaugusiojo amžiuje [9].

Trečdalis respondentų nurodė paveikti alkoholio patyrę traumas, dažniausiai lengvas, tokias kaip hematomos ar nubrozdinimai. Tačiau sužalojimų rizika buvo didesnė tarp jaunesnių asmenų ir vartojančių didesnius alkoholio kiekius. Epidemiologiniai tyrimai rodo, kad alkoholis yra reikšmingas traumų rizikos veiksnys, ypač jaunų suaugu-

siųjų grupėje, o rizika didėja kartu su suvartojamo alkoholio kiekiu [10]. Net ir lengvi sužalojimai yra svarbūs visuomenės sveikatos požiūriu, nes jie atspindi padidėjusį rizikingo elgesio, veikiant alkoholiui, dažnį.

Be fizinių pasekmių, nustatyta ir alkoholio vartojimo sąsaja su psichosocialiniais padariniais. Dalis respondentų nurodė konfliktus su artimaisiais ir neigiamą alkoholio vartojimo įtaką santykiams, ypač tarp vartojančiųjų didesnius alkoholio kiekius. Literatūroje pabrėžiama, kad alkoholis daro poveikį ne tik jį vartojančiam asmeniui, bet ir jo artimiausiai aplinkai, didindamas konfliktų ir emocinės įtampos riziką [4]. Tai patvirtina alkoholio vartojimo problemos daugiamatį pobūdį, apimantį tiek sveikatos, tiek socialinius aspektus.

APIBENDRINIMAS

Alkoholio vartojimas tarp tiriamųjų buvo labai paplitęs – beveik visi respondentai per pastaruosius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholį. Rizikingas alkoholio vartojimas, kai vieno vartojimo metu suvartojami daugiau nei 6 standartiniai alkoholio vienetai, dažniau nustatytas tarp vyrų, vienišų asmenų ir 20–29 metų amžiaus grupėje, o dažniausios alkoholio vartojimo priežastys buvo socializacija, atsipalaidavimas ir šventės. Trečdalis respondentų nurodė patyrę traumas dėl alkoholio poveikio, dažniausiai lengvas, o didesnė sužalojimų rizika buvo siejama su didesniais suvartojamo alkoholio kiekiais. Be to, alkoholio vartojimas buvo susijęs su neigiamomis psichosocialinėmis pasekmėmis – konfliktais su artimaisiais ir pablogėjusiais santykiais su šeimos nariais, draugais ar partneriais, ypač tarp vartojančiųjų didesnius alkoholio kiekius.

Straipsnis gautas 2026-01-30, priimtas 2026-03-03

Literatūra

1. World Health Organization. Global status report on alcohol and health 2018. Geneva: World Health Organization; 2018.
2. Shield KD, Parry C, Rehm J. Chronic diseases and conditions related to alcohol use. *Alcohol Res Curr Rev*. 2014;35(2):155–173. DOI:10.35946/arcr.v35.2.06.
3. Dance S, et al. Psychosocial factors associated with alcohol use and harmful drinking: a scoping review. *BMC Public Health*. 2025;25(1):3676. DOI:10.1186/s12889-025-24508-z.
4. Garasky C, Duncan A, Dong F, Pandey G, Zhao J, Balbona J, et al. The effects of marital status, partner drinking, and sex differences on the likelihood of remission from alcohol use disorder. *Alcohol and Alcoholism*. 2026;61(1):agaf085. DOI:10.1093/alcalc/agaf085.
5. Sjödin L, et al. Early drinking onset predicts subsequent higher alcohol consumption in late adolescence. *J Adolesc Health*. 2024;74(6):1225–1230. DOI:10.1016/j.jadohealth.2024.02.014.
6. Gardner LA, et al. Alcohol initiation before age 15 predicts earlier hazardous drinking: a 7-year prospective longitudinal cohort study. *Addiction*. 2024;119(3):518–529. DOI:10.1111/add.16376.
7. OECD. Health at a Glance 2025: Alcohol consumption among adolescents [Internet]. Paris: OECD Publishing; 2025 [cited 2026 Feb 13]. Available from: https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2025_8f9e3f98-en/full-report/alcohol-consumption-among-adolescents_28bb306b.html
8. Hautamäki S, et al. Psychosocial factors behind addiction—a six-wave longitudinal comparison of at-risk gambling and drinking. *Alcohol Alcohol*. 2025;60(1):agae089. DOI:10.1093/alcalc/agae089.
9. Piquart M, Borgolte K. Associations of alcohol outcome expectancies with alcohol use in adolescence and emerging adulthood: a meta-analysis. *Int J Ment Health Addict*. 2023;32(3):219–224. DOI:10.1080/16066359.2023.2241358.
10. Yuan Q, et al. Global burden and trends of alcohol-related injuries. *Front Public Health*. 2025;13:1675607. DOI:10.3389/fpubh.2025.1675607.

THE RELATIONSHIP BETWEEN ALCOHOL CONSUMPTION AND TRAUMA AND THE PSYCHOSOCIAL ENVIRONMENT AMONG ADULTS

Agnė Vaštakaitė¹, Laura Nedzinskienė², Ugnė Utkutė³

¹ Republican Vilnius University Hospital

² Department of Anatomy, Histology and Anthropology, Faculty of Medicine Vilnius University

³ Faculty of Medicine, Vilnius University

SUMMARY

The Aim. To determine the prevalence of alcohol consumption and the association between alcohol consumption, trauma and the psychosocial factors.

Methods. An anonymous voluntary survey was conducted in November–December 2023 and January–March 2024. The survey targeted individuals over the age of 20. A total of 290 respondents participated in the survey: 195 women and 95 men. The survey was prepared using Google Forms software. The questionnaire consisted of 40 questions.

Results. It was found that 99.3% of respondents had consumed alcohol at least once in the past 12 months. Men, single people, and those aged 20–29 were more likely to consume more than 6 standard units of alcohol per occasion. Respondents most often indicated that they consumed alcohol for socializing, relaxation, tasting, and during celebrations. About one-third of respondents reported having experienced various injuries while under the influence of alcohol. Men, people aged 20–29, and those who consumed more than 6 standard units of alcohol per occasion were found to be more likely to

suffer injuries.

Conclusions. Alcohol consumption is very common among the adult population, with higher amounts consumed per occasion more frequently among men, single people, and young adults. Risky alcohol consumption is associated with a higher risk of injury and negative effects on relationships with loved ones. These findings highlight the importance of preventive measures to reduce alcohol-related injuries and psychosocial consequences.

Keywords: alcohol consumption, risky alcohol consumption, trauma, psychosocial environment, injuries, interpersonal relationships.

Received 30 January 2026, accepted 3 March 2026

Correspondence to Laura Nedzinskienė
Vilnius University Faculty of Medicine
M. K. Čiurlionio str. 21/27, LT-03101 Vilnius,
Lithuania
E-mail: laura.nedzinskiene@mf.vu.lt